

8. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.02.2023).

9. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 06.02.2023).

10. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.02.2023).

Козубенко А.М.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу ННІ №1 НАВС,

Бухтіярова І.Г.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Згідно зі статтею 13 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КупАП) , неповнолітні особи від 16 до 18 років несуть адміністративну відповідальність так само, як повнолітні, за вчинення адміністративного правопорушення і до них застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу [1]. Проте деякі науковці скептично підходять до цієї норми, адже

в ч.2 ст. 184 КупАП зазначено: «Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, крім порушень, передбачених частинами третьою або четвертою статті 173⁴ цього Кодексу, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян». Тобто, відбувається притягнення третьої особи до відповідальності за правопорушення, яке не було нею скоєне.

Так, О. В. Алексеева зазначає, що проблематичність полягає в тому, що адміністративна відповідальність батьків пов'язана не з юридичним фактом, а з їх сукупністю, які мають юридичне значення, тобто правопорушення виступає у вигляді фактичного складу. Таку варіацію адміністративних проступків можна визначити як протиправні, винні, адміністративно карані діяння батьків або осіб, які їх замінюють, з невиконання своїх юридичних обов'язків із виховання дітей і нагляду за ними, що призвели до порушення правових норм неповнолітніми. Тому, адміністративна відповідальність зазначених суб'єктів за ч.2 та ч.3 ст.184 КупАП повинна наставати лише за наявності протиправної поведінки батьків і протиправної поведінки неповнолітньої особи [2, с. 94].

Виходячи з вищезазначеного, виникає питання щодо доцільності визначення мінімального віку неповнолітньої особи з 16 років.

Так, Ю. Р. Тріпак та А. Є. Краковська звертають увагу в цьому питанні саме на закордонний досвід, зазначаючи, що в Німеччині притягнення до відповідальності відбувається з 14 років. Це обумовлюється тим, що особа в момент скоєння правопорушення могла усвідомлювати значення свого діяння в силу своєї достатньої розумової та моральної зрілості [3, с.24].

Більшість українських вчених також дотримуються цієї думки. Так, Є. Ю. Колосовський, опрацьовуючи різні думки

науковців щодо визначення віку адміністративної відповідальності осіб до 18 років, посилається на позицію І. Ю. Ковальчука, який зазначає, що неповнолітні з 14 років повинні нести адміністративну відповідальність, через те, що правопорушення, які ними вчиняються, характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкоди та їх поширеністю в підлітковому середовищі [4, с.79]. Тут же Є. Ю. Колосовський наголошує на доцільності думки Я. М. Шевченка, який також пропонує встановити вік адміністративної відповідальності для неповнолітніх з 14 років, наголошуючи увагу на загальному психофізіологічному та соціальному рівні розвитку неповнолітніх і співвідношенні з нормами кримінального права, за якими відповідальність настає з 14 років [4, с. 78].

Отже, залишається досі неясним, чому в адміністративному законодавстві України не врегульована дана проблема щодо віку неповнолітніх осіб. Доречно знизити вік з 16 років до 14, оскільки така особа психічно готова і осмислює скоєне нею правопорушення та негативні наслідки свого діяння. Крім того, більшість правопорушень, скоєних особами до 16 років лишаються безкарними й утворюють ще більше свавілля з боку підлітків. А зважаючи на те, що 14-річний вік фігурує у законодавстві України як найменший, то юридично вірним буде встановлення його і в адміністративному праві України.

Ще одним проблемним питанням у адміністративній відповідальності неповнолітніх є різновиди заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх за вчення адміністративних правопорушень. З метою мінімізації скоєння адміністративних правопорушень неповнолітніх чинним КупАП передбачено ряд таких заходів впливу: зобов'язання гласно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінують, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також

окремим громадянам на їх прохання (ст. 241 КупАП). Так, на думку Л. Л. Савранчук, заходи адміністративного впливу до неповнолітніх - це вид заходів адміністративної відповідальності з боку держави на неправомірну поведінку особи та мають виховний характер, що полягає в обмеженні його особистих благ. Ознаками таких заходів є: вони застосовуються на основі норм адміністративного права; є засобом охорони суспільних відносин у сфері державного управління; застосовуються органами адміністративної юрисдикції лише у випадку порушення вимог адміністративно-правових норм; застосовуються лише до неповнолітніх віком від 16 до 18 років; створюють для правопорушника несприятливі юридичні наслідки, що полягають в осуді поведінки та обмеженні його особистих благ [5, с. 247; 9].

Проте ряд вищезазначених заходів не є досконалим, а є малоефективним і несучасним. Передусім, слід звернути увагу на те, що КупАП не дає поняття цих заходів, і саме це створює складність у визначенні їх правової природи. Також не вказано цілей застосування таких заходів впливу до неповнолітніх, тому їх виховну мету можна зрозуміти лише аналізуючи їх зміст. У науковій літературі вже фігурує вичерпне визначення понять та цілей заходів впливу, які можна застосувати у нормах КупАП. Наприклад, О. Ткаля погоджується із думкою Г. Стрельченко та А. Є. Намазова, які запевняють, що попередження адміністративних правопорушень, які вчинюються неповнолітніми, є гуманним, дієвим та найбільш ефективним засобом (способом) скорочення кількості адміністративної деліктності, адже воно пов'язане з такими заходами з боку держави і суспільства, які цілеспрямовані не лише на виявлення й усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням, а й на утримування неповнолітнього від їх вчинення, припинення правопорушень та притягнення їх до відповідальності [6, с. 126; 9].

Л. В. Шетак та С. В. Веремієнко вважають, що попередження як захід адміністративного впливу, що застосовується до неповнолітніх більш доречно назвати застереженням. Саме це дозволить уникати плутанини у термінології в ході використання даного заходу, адже попередження – це також різновид адміністративного стягнення, що передбачений п. 1 ст. 241 КупАП [7, с. 63].

Зобов'язання публічно або в будь-якій іншій формі попросити вибачення у потерпілого навіює сумніви в його застосуванні, виявлені на основі його неоднозначності. Так, Л. В. Шетак та С. В. Веремієнко допускають, що тут мова йде про вибачення винуватого перед потерпілим, без свідків, або можна припустити, що воно передбачає вибачення через засоби масової інформації, якщо відповідна неправдива інформація була повідомлена саме через ЗМІ. Таке двозначне сприймання науковців спирається на відсутності вказівки на публічність в зазначеному заході [7, с. 62]. Отже, доцільним є віднесення зобов'язання попросити вибачення до додаткових, факультативних заходів, тим більше, що воно не несе в собі виховного характеру, а лише примусовий. До того ж, при реалізації такого зобов'язання розкаяння з боку неповнолітнього може бути відсутнім, що, як наслідок, не включає в себе превентивну мету запобігання правопорушенню.

Відносно такого заходу впливу як догана або сувора догана, то на думку І.В. Іващенко такі заходи слід виключити зі змісту ст. 24¹ КупАП та включити в практику дисциплінарну відповідальність для учнів закладів освіти. Такі заходи мають застосовуватися керівництвом навчального закладу [8, с. 99]. Втім така думка підлягає критиці. По-перше, такий захід адміністративного впливу слід прирахувати до заходів додаткового, факультативного характеру, адже особи віком від 16 до 18 років можуть працювати, а виключення такого заходу призведе до безкарності у разі скоєння ними правопорушень.

По-друге, встановлення дисциплінарної відповідальності для учнів із уповноваженням керівництва закладу на їх застосування зачіпає принцип гуманності щодо неповнолітніх, оскільки ставлення такої уповноваженої особи до правопорушника буде суб'єктивним.

Останнім законодавець визначив передачу неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання. Н. В. Лесько, під час дослідження даної проблеми виокремлює у своїй роботі позицію І. П. Багаденка, який вважає недоцільним передачу неповнолітньої особи під нагляд громадської організації, оскільки в сучасних умовах добровільні засади та безоплатна ініціатива втрачають дієвість [10, с. 17]. Враховуючи малоефективність такого заходу, варто замінити його більш дієвим. Таким заходом є постановка на профілактичний облік в органах Національної поліції, запропонована І. В. Іщенко [8, с. 99].

Отже, із всього зазначеного вище, можна дійти висновку, що слушним є зниження до 14 років вікового критерію особи щодо визнання її такою, що повинна понести адміністративну відповідальність, оскільки психологічний стан такої особи дозволяє їй усвідомлювати всю повноту своїх діянь й передбачати наслідки. Таке нововведення дасть змогу не залишати безкарними протиправні діяння осіб віком від 14 років. Тому, пропонуємо до ч. 1 ст. 13 КупАП ввести наступні зміни: «До осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу». Також необхідно ввести в законодавство визначення поняття та цілей заходів адміністративного впливу, що застосовуються до осіб віком від 14 до 18 років. Доцільним також є змінення такого заходу впливу як попередження на застереження й встановлення його основним. Заходи зобов'язання публічно

або в іншій формі попросити вибачення та догана або сувора догана віднести до заходів додаткового (факультативного) характеру. А передачу неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання замінити на постановку неповнолітнього на превентивний (профілактичний) облік в органах Національної поліції.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради. 1984. № 51. Ст. 1122

2. Алексеева О. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення неповнолітніх. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. 2015. № 14. С. 93–96.

3. Трипак Ю.Р., Краковська А.Є. Адміністративна відповідальність неповнолітніх. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. Т. 1. №. 11. С. 23-28.

4. Колосовський Є. Ю. Неповнолітні – суб'єкти адміністративної відповідальності: теоретико-правовий аспект. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 7. С. 76–82.

5. Савранчук Л. Л. Відповідальність неповнолітніх за адміністративним законодавством: проблеми та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 6. С. 245–248.

6. Ткаля О. Проблеми та перспективи адміністративного впливу, що застосовується до неповнолітніх. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 125-129.

7. Шестак Л. В., Веремієнко С. В. Особливості заходів адміністративного впливу, що застосовуються до

неповнолітніх в Україні. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2016. № 1 (2). С. 61–65.

8. Іващенко І. В. Адміністративна відповідальність як засіб ювенальної превенції. Правова держава. 2018. № 30. С. 97–100.

9. Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Доктринальна характеристика адміністративної відповідальності за правопорушення скоєні неповнолітніми та малолітніми особами: сучасні теоретичні питання. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. Випуск № 3. С. 80-85. DOI: <https://doi.org/10.32782/3922100>

10. Лесько Н. В. Правова природа адміністративної відповідальності неповнолітніх. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2014. № 801. С. 14–18.

Лунач К.О.,

здобувач 3-го курсу ННІ №3 НАВС,

Булик І.Л.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

З початком повномасштабного наступу військових сил РФ на нашу територію 24 лютого 2022 року функціонування всього суспільного та державного механізму зазнало вимушених змін та викликів. Такі зміни не оминули й освітній процес в Україні.